

PILOTNÍ PROJEKT VAC-PACT
DŮVĚRA V OČKOVÁNÍ –
INFORMOVANOST, KOMUNIKACE
A DŮVĚRA PACIENTŮ I ZDRAVOTNÍKŮ

Očkování a chronická onemocnění

Financováno
Evropskou unií

Status quo

- Tisíce dospělých na celém světě každý rok onemocní chorobami, jimž by bylo možno předejít očkováním.
- Konkrétně u lidí s chronickými onemocněními a dlouhodobými potížemi je často vyšší riziko vzniku komplikací v důsledku nemocí, kterým lze předcházet očkováním.

Světová zdravotnická organizace (WHO) uvádí, že:

2–3 milionům úmrtí

každý rok by se dalo předejít očkováním, které představuje jednu z nejeфекtivnějších zdravotních iniciativ, jež máme k dispozici: snižuje totiž zatížení chronickými nemocemi i nemocemi, kterým lze předcházet očkováním tím, že pomáhá předcházet zbytečným hospitalizacím díky lepší léčbě chronických onemocnění.

- **Pandemie covidu-19 nám připomněla, jak vážný dopad mohou mít infekční onemocnění na naše životy** a jak zásadní roli hraje očkování v prevenci a kontrole epidemií. Nezbytná opatření ke kontrole covidu-19 vedla k narušení očkování a dalších zdravotnických služeb.

▪ Podle „pulzního výzkumu“ WHO přetrvávají **podstatná narušení**, přičemž přibližně **90 % zemí** v roce 2021 stále hlásí jedno nebo více narušení **základních zdravotnických služeb**.

Status quo

... pokračování

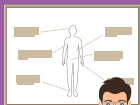
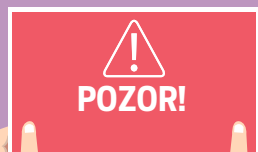
- Starší lidé s chronickými onemocněními jsou obzvláště ohroženi komplikacemi způsobenými infekčními nemocemi. Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC) odhaduje, že:

30 % populace

v EU/EHP je buď starší 60 let, nebo trpí onemocněním, s nímž je spojeno zvýšené riziko v případě onemocnění covidem-19.

- Je důležité poznamenat, že očkování je klíčovou součástí primární zdravotní péče a nezpochybnitelným lidským právem.
- Kromě toho je pro ukončení pandemie covidu-19 zásadní rovný přístup k bezpečným a účinným vakcínám.

Některým osobám s oslabeným imunitním systémem nemusejí být určité vakcíny vůbec doporučeny, což u nich **zvýšuje riziko spojené s klesající proočkovaností** populace.

Poradte se s lékařem, proberte s ním svou individuální situaci a potřeby a ujistěte se, že máte veškerá potřebná očkování.

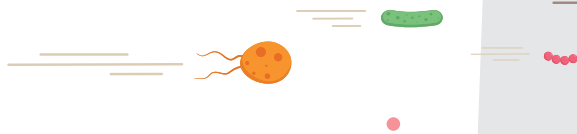
Základní informace o vakcínách

- Když nežádoucí mikroorganismy, jako jsou bakterie nebo viry, napadnou tělo a způsobí nerovnováhu ve zdravotním systému, začnou útočit a množit se. Takové napadení se označuje jako **infekce** a stav, který způsobuje, jako **nemoc**.
- **Imunitní systém**, což je přirozený obranný systém těla, používá v boji s infekcí několik nástrojů. Patří sem červené krvinky, které přenášejí kyslík do tkání a orgánů, a bílé krvinky, označované také jako imunitní buňky, které bojují proti infekcím.
- Bílé krvinky se skládají především z makrofágů (pohlcují cizorodé látky), B-lymfocytů (produkují protilátky) a T-lymfocytů (paměťové buňky).

Co?
Vakcíny

Vakcíny jsou biologické přípravky podávané za účelem stimulace přirozené obranyschopnosti organismu k vytvoření ochranné a relativně dlouhodobé adaptivní **imunity** (odolnosti) vůči určité nemoci.

Vakcíny se obvykle aplikují injekčně, ale mohou se také podávat ústy nebo v podobě nosního spreje.

Proč? Očkování

Vakcíny stimulují přirozenou obranyschopnost organismu k tvorbě **protilátek**, stejně jako když je vystaven nemoci, ale pokud jsou podávány v kontrolovaných dávkách, pomáhají mu vytvářet odolnost vůči konkrétním infekcím. Očkování nás chrání před onemocněním tím, že v těle účinně vyvolá **imunitní reakci** (obranu proti cizorodé látce), aniž by způsobilo onemocnění.

Jak? Imunizace

Očkování je použití vakcín k vytvoření **imunity** proti závažnému onemocnění, nikoli k léčbě onemocnění po jeho výskytu. Bez očkování riskujeme život ohrožující onemocnění a zdravotní postižení. Proces získávání imunity (ochrany proti nemoci) prostřednictvím očkování se nazývá **imunizace**.

Úvod do konceptu kolektivní imunity

- Očkování chrání samotné očkované, osoby v jejich okolí i komunitu jako celek. Když je v populaci **dostatečný počet lidí imunizovaných** proti infekčnímu onemocnění, je nepravděpodobné, že by se nemoc šířila z člověka na člověka. Tomu se říká **kolektivní imunita** (označovaná též jako **stádní imunita**).
- Tento proces je přínosný zejména pro **podskupiny populace, které nemohou být očkovány** nebo u nichž by **účinek očkování mohl být suboptimální** (např. osoby s oslabeným imunitním systémem v důsledku autoimunitních onemocnění, nedávné transplantace orgánů, léčby rakoviny a/nebo alergií).

Neimunizovaní, ale zdraví

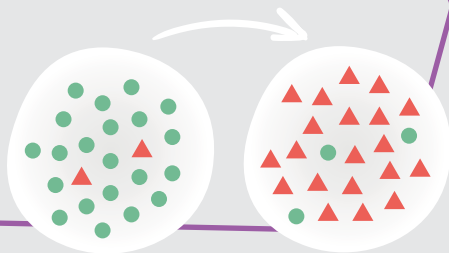
Neimunizovaní, nemocní a nakažliví

Imunizovaní a zdraví

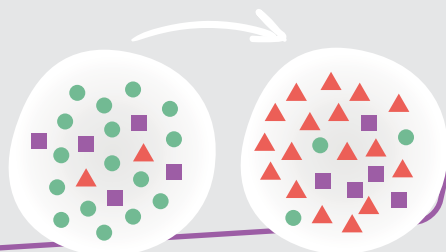
Scénář 1:

Když není nikdo očkovaný, nemoc se volně šíří od nakažených k náchylným lidem.

Scénář 2:

Když jsou někteří lidé očkováni, nemoc se stále šíří, ale očkováni lidé jsou chráněni.

Scénář 3:

Šíření nemoci se dostává pod kontrolu, pokud je většina lidí **naočkováána**. Jakmile populace dosáhne kolektivní imunity, nakažlivé nemoci se obtížně přenášejí na **náchylné lidi**.

Světová zdravotnická organizace (WHO) uvádí, že zvýšení imunizace v celosvětovém měřítku by mohlo zachránit dalších

1,5 milionů životů ročně

Imunizační programy navíc pomáhají snižovat sociální, psychologickou a finanční zátěž pacientů a jejich rodin a také celkový tlak na zdravotnictví, systémy sociální péče a vlády.

Typy vakcín

Existují různé přístupy k vývoji vakcín. Záleží na **příčině infekce** (virus nebo bakterie), na tom, **jak infikuje buňky**, **čemu má vakcína zabránit** a **jak na ni imunitní systém reaguje**.

Je také nutné mít na paměti, že v důsledku geografických podmínek a měnícího se prostředí mohou na světě existovat různé kmeny virů. Momentálně existuje **6 hlavních typů** vakcín:

Atenuované (živé) vakcíny

Tyto vakcíny obsahují oslabenou formu viru nebo bakterie. Jedná se o verzi, která se nejvíce blíží přirozené infekci. Bohužel ne každý může tyto vakcíny dostat. K vytvoření co nejlepší imunitní reakce může být zapotřebí více než jedna dávka.

Spalničky

Příušnice

Zarděnky

Plané neštovice

Žlutá zimnice

Inaktivované (usmrcené) vakcíny

Tyto vakcíny obsahují inaktivovanou nebo usmrcenou formu viru nebo bakterie. Pro pacienty s oslabenou imunitou jsou relativně bezpečnější, i když mohou vyžadovat opakované nebo posilovací dávky.

Dětská obrna

Hepatitida
typu A

Vzteklina

Tyfus

Chřipka

Subjednotkové, rekombinantní, polysacharidové a konjugované vakcíny

Tyto vakcíny obsahují jen určitou část viru nebo bakterie, např. polysacharidy (cukry) nebo proteiny. Mají proto méně vedlejších účinků.

H. Chřipka typu B

Černý kašel

Hepatitida typu B

Toxoidové vakcíny

Některé bakterie při útoku na organismus uvolňují toxiny (jedovaté proteiny). Toxoidové vakcíny obsahují oslabené toxiny (označované také jako toxoidy), které zabraňují onemocněním způsobeným bakteriemi, jež tyto toxiny produkují.

Záškrt

Tetanus

Vakcíny obsahující mediátorovou ribonukleovou kyselinu (mRNA)

Tyto vakcíny obsahují genetické pokyny v podobě mRNA, aby buňky dočasně vytvořily protein nebo jeho část proteinu a tím spustily imunitní reakci. Z vakcín proti onemocnění covid-19 schválených v EU k září 2021 patří k vakcínám mRNA Comirnaty (Pfizer-BioNTech) a Spikevax (Moderna).

Je důležité zdůraznit, že mRNA vakcíny neovlivňují DNA, ani s ní neinteragují a tělo se jich rychle zbavuje.

COVID-19

Ebola

Typy vakcín ... pokračování

Vakcíny na bázi virového vektoru

Tyto vakcíny obsahují virus, který byl geneticky upraven tak, aby obsahoval pokyny v podobě genetického kódu pro dočasnou tvorbu proteinu nebo jeho části, čímž se spustí imunitní reakce. Z vakcín proti onemocnění covid-19 schválených v EU k září 2021 patří k vakcínám na bázi virového vektoru Vaxzevria (AstraZeneca) a Janssen.

Je důležité zdůraznit, že vakcíny na bázi virového vektoru neovlivňují DNA, ani s ní neinteragují a tělo se jich rychle zbavuje.

COVID-19

Některé vakcíny se nedoporučují osobám s oslabeným imunitním systémem. **V každém jednotlivém případě se poraďte se svým lékařem.**

Bezpečnost všech vakcín v EU pečlivě sleduje Evropská agentura pro léčivé přípravky (EMA).

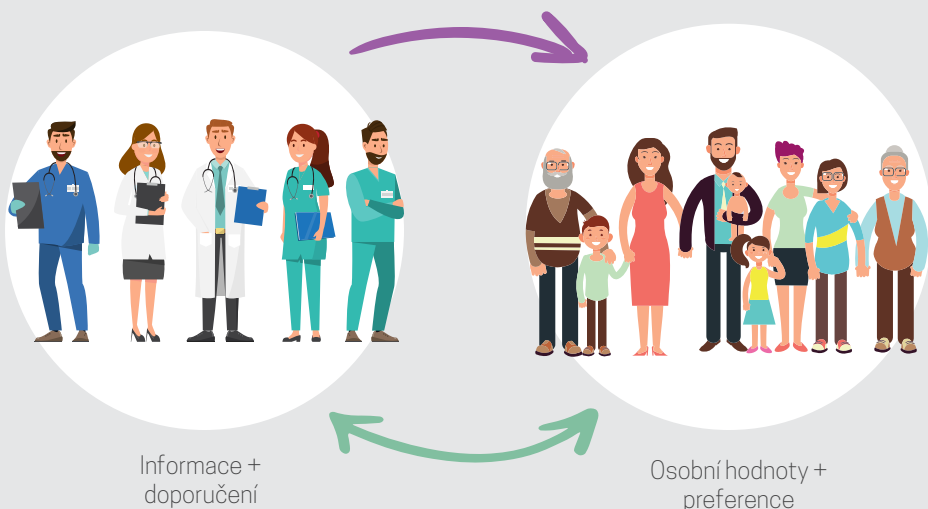
Je také nutné si uvědomit, že i když se u některých pacientů mohou po očkování objevit mírné příznaky, jedná se o normální známky toho, že si tělo vytváří ochranu. Příznaky, pokud se vyskytnou, by měly během několika dní ustoupit.

Partneři při péči

- **Lidé někdy podceňují riziko** onemocnění, což může vést k rozhodnutí nenechat se očkovat. To by mohlo mít za následek **vážné ohrožení jejich zdraví**, pokud by se nakazili, a také **zdraví ostatních** v důsledku dalšího šíření nákazy. Pacienti proto musejí být lépe informováni o rizicích plynoucích z neočkování.
- Rady zdravotníků mají významný vliv na postoje k **očkování**. Je nezbytné, aby se nedostatečná rychlost očkování a jeho odmítání řešily v **otevřeném dialogu založeném na vědeckém poznání**. Zdravotnickým pracovníkům se důrazně doporučuje, aby se věnovali pacientům s chronickým onemocněním a posoudili jejich potřeby, zajistili, aby pacienti a jejich rodiny znali nejnovější národní a/nebo regionální doporučení, a v případě potřeby jim nabídli možnosti očkování.

TRADIČNÍ PRAXE

- Paternalisticky sdělené informace + doporučení
- Informované rozhodnutí

SPOLEČNÉ ROZHODOVÁNÍ

1
Usilujte
o zapojení
pacientů

2
Pomozte
pacientům
prozkoumat
různé možnosti
léčby

3
Posuďte
hodnoty
a preference
pacientů

4
Dosáhněte
společného
rozhodnutí
o plánu léčby

5
Vyhodnotte
pokrok
v léčbě
a požádejte
o zpětnou vazbu

- Přestože Světová zdravotnická organizace (WHO) v Evropě poskytuje vodítka, jsou to jednotlivé země EU, kdo si stanovuje konkrétní **očkovací politiky, očkovací kalendáře**, právní předpisy a doporučení a rozhoduje o tom, které vakcíny mají být financovány z jejich národních zdravotních systémů a mají se stát součástí jejich národních očkovacích programů.
- Přehled o rozdílech v očkovacím kalendáři v zemích EU/EHP získáte v tzv. Plánovači očkování, který poskytuje Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC).

Doporučení

Je nezbytné, aby očkování bylo považováno za prioritu v oblasti veřejného zdraví u dospělých s chronickým onemocněním. Další kroky by měly zahrnovat následující:

Odstraňování překážek pro pacienty v oblasti přístupu, dostupnosti a nákladů v celé EU.

Začleňování očkování do národních **plánů léčby chronických onemocnění** a klinických směrnic.

Zavedení **celoživotní koncepce očkování** s cílem změnit vnímání očkování ve společnosti prostřednictvím **informovaného společného rozhodování**.

Pilotní projekt Vaccination Confidence – Patients' and Professionals' Awareness, Communication and Trust (VAC-PACT, Důvěra v očkování – informovanost, komunikace a důvěra pacientů i zdravotníků) je financován z prostředků programu Zdraví Evropské unie na základě smlouvy o poskytování služeb č. SANTE/2019/C3/013-S12.820639 a sdružuje klíčové zúčastněné strany s širokou škálou odborných znalostí a zkušeností.

COMITÉ PERMANENT DES MÉDECINS EUROPÉENS
STANDING COMMITTEE OF EUROPEAN DOCTORS

Health Connect Partners
supporting trust in data